

ΘΕΙΑ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ

Μελέτη του Μυστηρίου
της Θείας Ευχαριστίας -
Θείας Κοινωνίας
Γ' Γυμνασίου
2ο Γυμνάσιο Καλύμνου
2024

Γράψε δύο πράγματα που ήδη γνωρίζεις για το θέμα μας:

1

2

Students, draw anywhere on this slide!

1. Τί είναι η Θεία Λειτουργία.

Κέντρο και αποκορύφωμα της Ορθόδοξης Λατρείας είναι η Θεία Λειτουργία. Κέντρο δε της Θ. Λειτουργίας είναι το Μυστήριο της Θ. Ευχαριστίας. Τί είναι όμως η Θεία Λειτουργία;

Είναι πάρα πολύ δύσκολο να δώσουμε ένα συγκεκριμένο ορισμό, γιατί η Θ. Λειτουργία είναι «μυστήριον μέγα». Είναι η προσφορά της αναίμακτου θυσίας του Κυρίου από μέρους ολοκλήρου της Εκκλησίας. Είναι ή Ανάμνηση της Σταυρικής θυσίας του Γολγοθά, που δεν αναπαριστάνει απλώς την θυσία του Σταυρού, αλλά κατά ένα τρόπο υπερφυσικό κάνει παρόντα όλα τα μεγάλα και θαυμαστά γεγονότα, που πραγματοποίησε ο Κύριος για την σωτηρία του κόσμου. Έτσι η Θ. Λειτουργία παρουσιάζει μπροστά στα μάτια των πιστών, μπροστά στην «Λατρευτική τους Σύναξη», ολόκληρη την ζωή του Κυρίου, από την φάτνη ως τον Σταυρό και ως την Ανάσταση και την Ανάληψη, με μία σαφή προσδοκία και προσμονή «της Δευτέρας του Χριστού Παρουσίας»¹.

Τί είναι η Θεία Λειτουργία;

Γράψτε με δικά σας λόγια τρεις προτάσεις που να περιγράφουν τον ορισμό της μέσα από το κείμενο της προηγούμενης διαφάνειας

Students, write your response!

Σχέση των Μυστηρίων με τη Θεία Λειτουργία

Συνήθως την Θ. Λειτουργία την αντιλαμβανόμαστε πολύ περιορισμένα. Την θεωρούμε σαν ένα μέρος της Λατρείας, ασφαλώς το κυριότερο, άλλα πάντως ένα μέρος. Όμως οι ορθόδοξοι θεολόγοι επιμένουν ορθά, ότι μόνον όποιος έχει καταλάβει την Θ. Λειτουργία είναι σε θέση να εννοήσει και τί είναι Ορθόδοξη Εκκλησία. Γιατί η Θ. Λειτουργία είναι ο τόπος και ο χώρος της σωτηρίας των πιστών. Με κέντρο της και ουσία της το μυστήριο της Θ. Ευχαριστίας, η Θ. Λειτουργία θεωρείται και είναι το πλήρωμα όλων των Μυστηρίων. Αυτό φαίνεται και από το γεγονός ότι όλα τα άλλα Μυστήρια έχουν κάποια οργανική σχέση με την Θ. Λειτουργία. Το Βάπτισμα και το Χρίσμα π.χ. ετελούντο κατά την ώρα της Θ. Λειτουργίας (ιδίως τα Θεοφάνεια και το Πάσχα) ο Γάμος και το Ευχέλαιο γίνονταν μέσα στα πλαίσια της Λειτουργίας. Η χειροτονία των ιερέων μέχρι σήμερα γίνεται μέσα στην Θ. Λειτουργία. Η Εξομολόγηση γίνονταν δημόσια και πριν από την Θ. Λειτουργία, αλλά και σήμερα έχει κάποια εξάρτηση από την Θ. Ευχαριστία.

Γι αυτό το λόγο και η συμμετοχή του πιστού χριστιανού δεν είναι μία πράξη τυπική, ένας ξηρός τύπος, αλλά μια πράξη πίστεως. Είναι μια πράξη μυστηριακή, που έχει ένα βαθιά μεταμορφωτικό χαρακτήρα. Εδώ στην Θ. Λειτουργία Ισχύουν πολύ περισσότερο και βρίσκουν την πλήρη εφαρμογή τους όλα όσα είπαμε για το Πνεύμα της Ορθοδόξου Λατρείας και την σημασία της Λατρευτικής Συνάξεως².

Η Θεία Λειτουργία θεωρείται και είναι το πλήρωμα όλων των Μυστηρίων. Αυτό φαίνεται :

Students choose an option

Pear Deck Interactive Slide
Do not remove this bar

Χαρακτηριστικά της Θείας Λειτουργίας

Μέσα σε ένα κόσμο διαιρέσεων και ατομισμού, η Θ. Λειτουργία είναι δεσμός αγάπης και ειρήνης, δεσμός ενότητας και αδελφοσύνης· Συμμετέχει ο κάθε πιστός σ' αυτήν όχι σαν Ένα άτομο εγωκεντρικό, αλλά σαν μέλος του σώματος του Χριστού, μαζί με όλη την Εκκλησία. Με την στρατευόμενη και την θριαμβεύουσα Εκκλησία³. Έχει μία οικουμενική πληρότητα η Θ. Λειτουργία. ο μεγάλος σύγχρονος θεολόγος π. Γεώργ. Φλωρόφσκυ τονίζει χαρακτηριστικά ότι η ενότης αυτή δεν εκτείνεται μόνο σ' ένα άπειρο χώρο, αλλ' επίσης και σ' ένα άπειρο χρόνο, περιλαμβάνει δηλαδή όλες τις γενεές και όλες τις εποχές⁴. Οι νεκροί μνημονεύονται και αυτοί μαζί με όλους τους άλλους. Και η μνημόνευση αυτή δεν είναι μία έκφραση συμπαθείας, που σαν άνθρωποι έχομε στους νεκρούς μας, αλλά είναι η συνείδηση και η επίγνωση, ότι όλοι μαζί οι πιστοί, οι ζώντες και οι νεκροί, είμαστε η μυστική αδελφότης Έν Χριστώ Ιησού». Μ' όλα αυτά η Ορθόδοξος Θεία Λειτουργία αποδεικνύεται ότι είναι μία δογματική μαρτυρία και αναγνώριση του λυτρωτικού έργου του Κυρίου

Γράψε ή ζωγράφισε δύο πράγματα που έμαθες και σου έκαναν εντύπωση στην προηγούμενη διαφάνεια :

1

2

Students, draw anywhere on this slide!

Τί σημαίνει η φράση : Η Θεία Λειτουργία δεν εκτείνεται μόνο σε ένα άπειρο χώρο αλλ' επίσης και σέ ένα άπειρο χρόνο, περιλαμβάνει δηλαδή όλες τις γενεές και τις εποχές; Γράψτε τρεις προτάσεις από το κείμενο της προηγούμενης διαφάνειας που να ερμηνεύουν το νόημά της.

2. Η Θεία Λειτουργία είναι «Μυστήριο μέγα».

Όσες φορές ασχολούμαστε με την Θεία Λειτουργία δεν πρέπει να λησμονούμε, ότι η Θ. Λειτουργία είναι μυστήριο, που προσφέρεται από την Εκκλησία σαν αλήθεια πίστεως και όχι σαν αλήθεια που θα την κατανόηση κανείς με την επιστημονική έρευνα και μελέτη. Άς μη ζητούμε λογικά επιχειρήματα μέσα σ' αυτή. ο ίδιος ο απ. Παύλος, ο πρώτος μετά τον Ήνα, παραδίδοντας το μυστήριο δεν προσπαθεί να το εξήγηση. Το παραδίδει με Ιερό δέος και σεβασμό. Τα λόγια του είναι απλά και μετρημένα: Εγώ γαρ παρέλαβαν από του Κυρίου, ό και παρέδωκα υμίν, ότι ο Κύριος Ιησούς εν τη νυκτί ή παρεδίδοτο έλαβε άρτον και ευχαριστήσας έκλασε (= το έκοψε) και είπε· λάβετε φάγετε· τούτο εστί το σώμα το υπέρ υμών κλύμενον τούτο ποιείτε εις την εμήν ανάμνησιν ...» (Α Κορ. 11, 23-24) Δεν εμπιστεύεται το μυστήριο στην λογική. Δεν επιχειρεί να το κάνει κατανοητό. Το παραλαμβάνει σαν μυστήριο και το παραδίδει σαν μυστήριο. σ' αυτή την γραμμή του σεβασμού και «της παραδοχής» βαδίζουν και οι μεγάλοι Πατέρες. Ενώ μελετούν το μυστήριο και προσπαθούν να εισδύσουν στο βάθος του, δεν προχωρούν πέρα από τα όρια της ανθρωπινής λογικής, δεν καταργούν το μυστήριο, δεν το μεταβάλλουν σε επιστήμη.

Ερμηνεία της Θείας Λειτουργίας

Η ερμηνεία της Θείας Λειτουργίας πρέπει να γίνεται με οδηγό την σκέψη των Πατέρων, που μέσα στη Θ. Λειτουργία βλέπουν την δύναμη εκείνη που «μεταποιεί» τους πιστούς, τους κάνει «σύσσωμους» και «σύναιμους» του Χριστού, «Χριστοφόρους» και «Θεοφόρους». Παύει ο άνθρωπος να είναι πηλός και χώμα, έχει «τον Χριστόν κατοικούντα εν αυτό», σύμφωνα με τους λόγους του Κυρίου μας «ὁ τρώγων μου την σάρκα και πίνων μου το αίμα, εν εμοί μένει, καγώ εν αυτό» (Ιωαν. 6, 54).

Μπορείς να αντιστοιχίσεις τα μέρη του κειμένου με συγκεκριμένα μέρη της εικόνας;

Μέσα στη Θ. Λειτουργία βλέπουμε την δύναμη εκείνη που «μεταποιεί» τους πιστούς, τους κάνει «σύσσωμους» και «σύναιμους» του Χριστού, «Χριστοφόρους» και «Θεοφόρους».

Παύει ο άνθρωπος να είναι πηλός και χώμα, έχει «τον Χριστόν κατοικούντα εν αυτώ»

, ... «ὁ τρώγων μου την σάρκα και πίνων μου το αίμα, εν εμοί μένει, καγώ εν αυτώ» (Ίωαν. 6, 54).

Γράψε τί έχεις
μάθει μέχρι τώρα :

Students, write your response!

Pear Deck Interactive Slide
Do not remove this bar

3. Ποιες Θείες Λειτουργίες υπάρχουν σήμερα.

Στους Αποστολικούς χρόνους η Θ. Λειτουργία περιελάμβανε μόνο τον αγιασμό των Τιμίων Δώρων και την Θεία Κοινωνία των πιστών. Η σύντομη αυτή τελετή περιελάμβανε επίσης κήρυγμα από τον «προεστώτα» και μερικούς ύμνους και ευχές κατά την κρίση του επισκόπου. Στην αρχή το μυστήριο της Θ. Ευχαριστίας γίνονταν μετά το Κοινό Δείπνο όλων των πιστών, που έμεινε στην ιστορία με το όνομα Ά γ α π η. Πολύ ενωρίς όμως, ενώ ακόμη ζούσαν οι Απόστολοι, επειδή παρατηρούντο μεγάλες αταξίες στην ώρα της Άγάπης, χωρίστηκε το μυστήριο της Θ. Ευχαριστίας από το κοινό δείπνο. Στο εξής η μεν Θ. Ευχαριστία γίνονταν τις πρωινές πλέον ώρες, η δε τελετή της Άγάπης, που λέγονταν και «Κυριακόν Δείπνον», έμεινε για το βράδυ.

Με την πάροδο του χρόνου, καθώς οι πιστοί πλήθαιναν και ήταν σκορπισμένοι σε διάφορα μέρη, άρχισαν να διαμορφώνονται διάφοροι τύποι Λειτουργιών, που είχαν τον ίδιο κεντρικό πυρήνα, το μυστήριο της Θ. Ευχαριστίας, διέφεραν όμως ως προς την έκταση και την διάταξή. Από όλους αυτούς τους τύπους των Λειτουργιών σήμερα χρησιμοποιούμε μόνον/τέσσαρες, που τελούνται από όλες τις Ορθόδοξες Εκκλησίες στην μητρική γλώσσα κάθε λαού. Είναι δε αυτές οι έξης:

Ποιος δεν είναι
συγγραφέας Θείας
Λειτουργίας;

Students choose an option

I. Η Θεία Λειτουργία του Αγ. Ιακώβου του Αδελφοθέου.

Είναι η αρχαιότερη από όλες και γίνεται μόνο μία φορά τον χρόνο, την ημέρα της εορτής του Αγ. Ιακώβου (23 Οκτωβρίου). Περιλαμβάνει κυρίως ευχές, που είναι μεγάλες σε έκταση, οι οποίες στην βασική τους μορφή αποδίδονται στον Άγιο Ιάκωβο, τον αδελφό του Κυρίου, όπως παραδέχεται και ο 32ος κανών της εν Τρούλλω Πενθέκτης Οικουμενικής Συνόδου (το 691).

II. Η Θεία Λειτουργία του Μεγάλου Βασιλείου.

Αυτή η Λειτουργία είναι ο καρπός της επεξεργασίας, που έκανε ο μεγάλος Καππαδόκης Ιεράρχης, όλων των πριν από αυτόν Θείων Λειτουργιών. Έχει σπουδαίο θεολογικό βάθος, μεγάλο βιβλικό πλούτο και ακρίβεια στην δογματική της διατύπωση. Ιδιαίτερη σημασία έχει το τμήμα της Αναφοράς, που εκφράζει κατά τρόπο άριστο το Χριστολογικό Δόγμα. Η Θ. Λειτουργία του Μεγ. Βασιλείου τελείται 10 φορές τον χρόνο: την ημέρα της εορτής του, την παραμονή των Χριστουγέννων και των Θεοφανείων ⁶, την Μεγάλη Πέμπτη, το Μέγα Σάββατο και τις πέντε Κυριακές των Νηστειών της Μεγ. Τεσσαρακοστής.

III. Η Θεία Λειτουργία του Αγ. Ιωάννου του Χρυσοστόμου.

Αυτή είναι μία συντόμευση της Θ. Λειτουργίας του Μεγ. Βασιλείου μόνο στο μέρος των ευχών που λέγει ο ιερέας. Τελείται κάθε Κυριακή αλλά και κάθε μικρή και μεγάλη εορτή. Με την ερμηνεία αυτής της Λειτουργίας θα ασχοληθούμε παρακάτω.

IV. Η Θεία Λειτουργία των Προηγιασμένων.

Η Λειτουργία αυτή τελείται τις καθημερινές της Μεγάλης Τεσσαρακοστής, όπως αναφέραμε στο σχετικό κεφάλαιο .

4. Τα μέρη της Θείας Λειτουργίας.

Τα μέρη της Θ. Λειτουργίας βασικά είναι τρία:

Α. Η Προσκομιδή η Πρόθεση, η οποία τώρα περιέχεται στην ακολουθία του Όρθρου και έτσι έχει μείνει έξω από αυτό που σήμερα ονομάζουμε Θ. Λειτουργία.

Β. Η Λειτουργία των Κατηχουμένων. Αυτή αρχίζει με το Έυλογημένη η Βασιλεία του Πατρός και του Υιού και του Αγίου Πνεύματος ...» και τελειώνει μετά το Ευαγγέλιο και τις ευχές των Κατηχουμένων. Λέγεται Λειτουργία των Κατηχουμένων, γιατί το τμήμα αυτό της Θ. Λειτουργίας μπορούσαν να το παρακολουθούν οι Κατηχούμενοι, που δεν ήταν ακόμη βαπτισμένοι⁸. Όταν το μέρος αυτό της Θ. Λειτουργίας τελείωνε, έφευγαν οι Κατηχούμενοι για να αρχίσει η Λειτουργία των πιστών. Σήμερα βέβαια δεν υπάρχουν Κατηχούμενοι - καταργήθηκαν με τον νηπιοβαπτισμό - και έτσι ουσιαστικά η διάκριση αυτή στην πράξη έχει καταργηθεί.

Γ. Η Λειτουργία των Πιστών. Το τρίτο τμήμα της Θ. Λειτουργίας είναι βέβαια το σημαντικότερο· είναι η καρδιά της. Αρχίζει με την φράση - που συνήθως δεν λέγεται σήμερα - «όσοι πιστοί έτι και έτι εν ειρήνη του Κυρίου δεηθώμεν» και τελειώνει με το «Δι' ευχών των αγίων Πατέρων ημών ...».

Παραθέτουμε ένα γενικό διάγραμμα της

Πόσα μέρη έχει η Θεία Λειτουργία;

Students, enter a number!

Pear Deck Interactive Slide
Do not remove this bar

Ένωσε με γραμμές ίδιου χρώματος όσα ταιριάζουν :

Προσκομιδή ή
πρόθεση

τώρα περιέχεται
στην ακολουθία του
Όρθρου

μπορούσαν να το
παρακολουθούν οι
Κατηχούμενοι, που
δεν ήταν ακόμη
βαπτισμένοι

Λειτουργία των
Κατηχουμένων

Students, draw anywhere on this slide!

Παιδιά ήρθε η ώρα να σταματήσουμε να μελετάμε και να αρχίσουμε να ... μετράμε! γράψτε ποια μέρη της Θείας Λειτουργίας υπάρχουν :

1

Μέρος 1

2

Μέρος 2

3

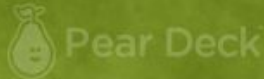
Μέρος 3

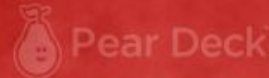
Students, follow the instructions on the slide

Τον 5ο-6ο αιώνα μ.Χ. εξαιτίας της μεγάλης θνησιμότητας των βρεφών η Εκκλησία καθιέρωσε τον νηπιοβαπτισμό. Τότε η θεία Κοινωνία άρχισε να μεταδίδεται με το άγιο Ποτήριο και τη λαβίδα. Είναι σωστή η πρόταση αυτή ή λάθος; μετάφερε σωστό το κυκλάκι πάνω στην πρόταση ή κύκλωσέ το

True

False

Students choose an option

5. Διάγραμμα της Θείας Λειτουργίας.

A. Προσκομιδή η Πρόθεση.

Προπαρασκευή των Τιμίων Δώρων.

B Η Λειτουργία των Κατηχουμένων.

Δοξολογία της Αγίας Τριάδος: Ἐυλογημένη η Βασιλεία του Πατρός ...».

Μεγάλη Συναπτή: Ἐν ειρήνῃ του Κυρίου ...».

A Αντίφωνο: «Ταις πρεσβείαις της Θεοτόκου ...».

Μικρά Συναπτή: «Ἐτι και ἔτι εν ειρήνῃ · - ·».

B Αντίφωνο: «Σώσον ημάς Υἱέ Θεού ...».

«Ο Μονογενής Υἱός ...».

Μικρά Συναπτή.

Το Απολυτίκιο.

Η Μικρά Εἴσοδος.

«Δεύτε προσκυνήσωμεν ...».

Ο Τρισάγιος ὕμνος: «Ἅγιος ο Θεός ...».

Τα Αναγνώσματα: Απόστολος και Ευαγγέλιο.

Γ. Η Λειτουργία των Πιστών.

I. Προπαρασκευή της Αγίας Αναφοράς.

- Ευχές υπέρ των πιστών.

- Χερουβικός Ὕμνος: «Οι τα Χερουβίμ μυστικώς ...».

Η Μεγάλη Εἴσοδος.

- Τα Πληρωτικά: «Πληρώσωμεν την δέησιν ...».

- Ο ασπασμός της αγάπης: «Αγαπήσωμεν αλλήλους ...»

- Το «Πιστεύω ...».

II. Η Αγία Αναφορά.

- «Στόμεν καλώς ...», «Ἄνω σχώμεν ...».

- Η ευχή: «Ἄξιον και δίκαιον σε υμνεῖν ...».

- Ο Επινίκιος ὕμνος: «Ἅγιος, Ἅγιος, Ἅγιος Κύριος Σαβαώθ. .·».

- Η δευτέρα ευχή της Αναφοράς: «Μετά τούτων και ημεῖς ...».

- «Λάβετε φάγετε ...»,
«Πίετε εξ αυτού πάντες ...».
- «Τα Σα εκ των Σων ...».
- «Σε υμνούμεν ...».
- Η επίκληση του Αγίου Πνεύματος και ο Καθαγιασμός.
- «Εξαιρέτως της Παναγίας ...».
- «Άξιον εστίν ως αληθώς ...».
- Μνημονεύσεις.
- Κυριακή προσευχή: «Πάτερ ημών ...».

III. Η Θεία Κοινωνία των Πιστών.

- Οι ευχές της Κεφαλοκλισίας και της Υψώσεως «των Αγίων».
- «Τα Άγια τοις αγίοις».
- Το Κοινωνικό.
- «Μετά φόβου Θεού πίστεως και αγάπης ...».
- Είδομεν το φως το αληθινόν ...».
- Ευχή ευχαριστίας επί τη Μεταλήψει».
- «Ο ευλογών τους ευλογούντας σε, Κύριε ...».
- Είη το όνομα Κυρίου ευλογημένον ...».
- Απόλυσις των πιστών: Ευλογία Κυρίου ...».
- «Δι' ευχών των αγίων Πατέρων ημών ...».
- Διανομή του Αντίδωρου.

Δημιούργησε ένα εννοιολογικό χάρτη με βάση το διάγραμμα της
Θείας Λειτουργίας στις παραπάνω δύο τελευταίες διαφάνειες

Students, draw anywhere on this slide!

Ομάδες μελέτης :

Ομάδα 1η :

Μελετούμε πώς φτιάχνεται το πρόσφορο και τί συμβολίζει το ίδιο και η σφραγίδα που έχει πάνω του. Δημιουργούμε με τις πληροφορίες μία δραστηριότητα που μας βοηθάει να εμπεδώσουμε όσα μας μαθαίνει για τη Θεία Κοινωνία

Ομάδα 2η

Μαθαίνουμε τί σημαίνουν τα Δίπτυχα, τί είναι, πώς συμπληρώνονται, μαθαίνουμε με δραστηριότητες πώς να τα συμπληρώνουμε.

Ομάδα 3η

Μαθαίνουμε γιατί ο ιερέας φοράει τα άμφια και τί σημαίνει καθένα από αυτά μέσα από δραστηριότητες που διαλέγουμε για να μάθουμε πιο παραστατικά τη σημασία τους.

Αν τελειώσετε γρηγορότερα δημιουργήστε δραστηριότητες εμπέδωσης για τους συμμαθητές σας : ερωτήσεις πολλαπλής επιλογής, σταυρόλεξα κλπ.

Γράψε σε πέντε
λεπτά το πιο
σπουδαίο πράγμα
που έμαθες σήμερα

A cartoon illustration of a woman with dark hair, wearing a red cardigan over a white top and a necklace with a blue pendant. She is holding a white rectangular sign with a yellow star on the left side. The sign has four green horizontal lines for writing and one grey horizontal line below the star. The sign is surrounded by a yellow dashed border.

Students, write your response!

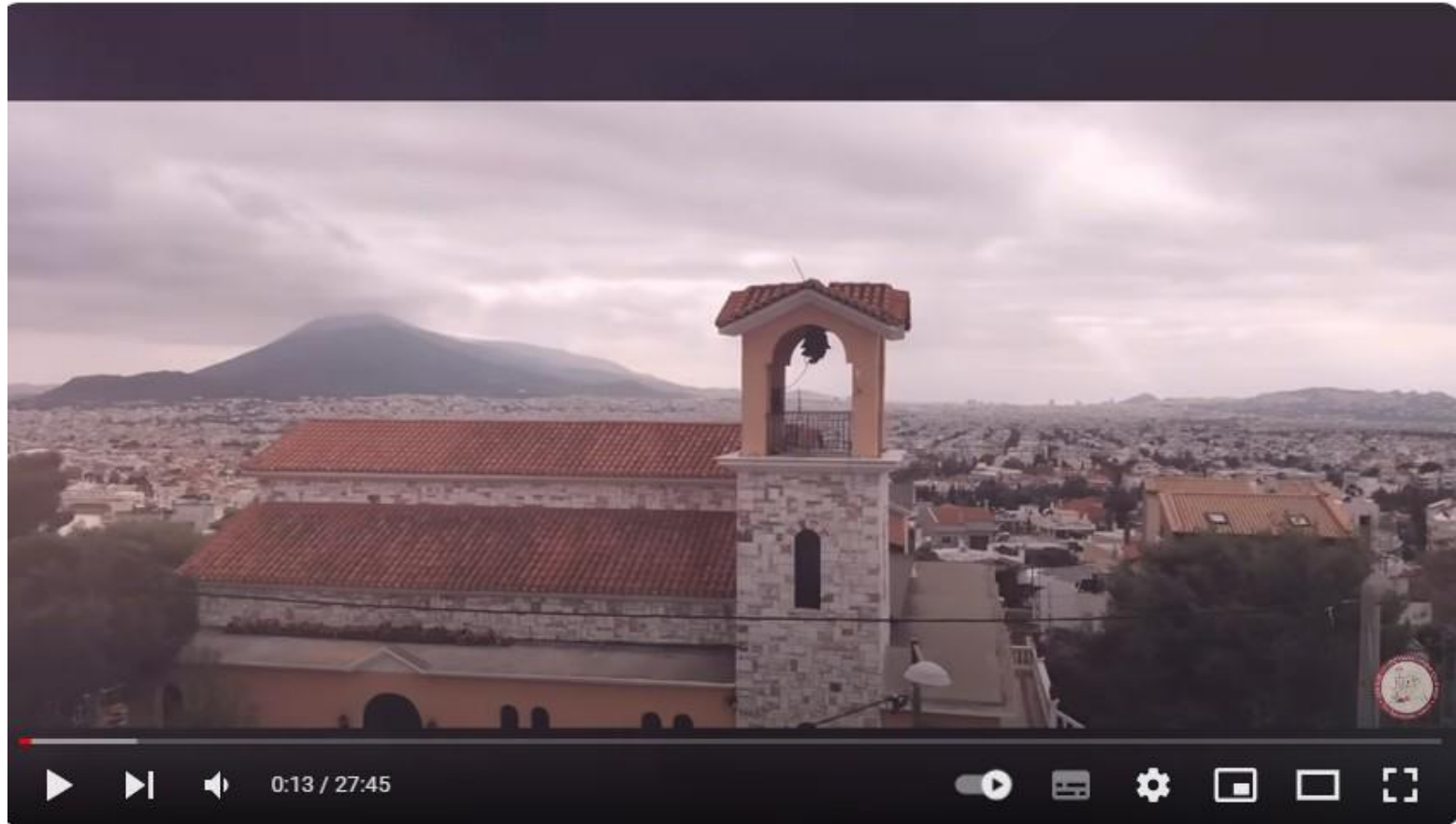
Pear Deck Interactive Slide
Do not remove this bar

Εξήγησε στον/στην
συμμαθητή/τρια σου που
ήταν απών/ούσα στο
μάθημα αυτό με δικά σου
λόγια όσα έμαθες για τη
Θεία Λειτουργία

Students, write your response!

Ανάλυση της Θείας Λειτουργίας για Νέους

Students browse: youtu.be/y6wNIVy8QPs?si=gHsiqmn9Ap1jjXmA

Pear Deck Interactive Slide
Do not remove this bar

Αναρωτιέμαι...

Πώς θα είναι η κοινωνία μας αν συνειδητοποιήσουμε τη μεταμόρφωση σε θεανθρώπινα πρόσωπα που μας συμβαίνει όταν παρακολουθούμε τη Θεία Λειτουργία με προσοχή; Γράψε τις σκέψεις σου.

Students, write your response!

Αναστοχασμός : Πες μας για τις σημερινές δραστηριότητες:

Τί σου άρεσε;

Τί δεν σου άρεσε;

Τι σου φάνηκε εύκολο;

τί σου φάνηκε δύσκολο;

Students, draw anywhere on this slide!

Ζωγράφισε ό,τι σου έκανε εντύπωση
από το σημερινό μάθημα.

Students, draw anywhere on this slide!

Pear Deck Interactive Slide
Do not remove this bar

Κύκλωσε το ανθρωπάκι που δείχνει πώς νιώθεις στο τέλος του μαθήματος.

 Pear Deck

Students, draw anywhere on this slide!

Pear Deck Interactive Slide
Do not remove this bar